

Załącznik nr 4

Ramowy zakres działań asystenta edukacji romskiej i nauczyciela wspomagającego edukację dzieci romskich

Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce na lata 2004-2013 wskazywał potrzebę dodatkowej formy wsparcia edukacji uczniów romskich w postaci m.in. asystentów edukacji romskiej oraz nauczycieli wspomagających:

Asystenci romscy – Romowie obdarzeni zaufaniem lokalnych społeczności romskich - zapewniają wszechstronną pomoc uczniom romskim w kontaktach ze środowiskiem szkolnym, budują pozytywny obraz szkoły i korzyści płynących z wykształcenia, zapewniają wsparcie emocjonalne dla uczniów romskich, pomoc nauczycielom i pedagogom w rozpoznaniu potrzeb i ewentualnych problemów poszczególnych uczniów, pomagają i mediują w sytuacjach trudnych i konfliktowych. Do obowiązków asystenta należy również budowa dobrego kontaktu między rodzicami uczniów a szkołą, informowanie rodziców o przebiegu nauki, a także kontrola frekwencji uczniów i postępów w nauce.

Nauczyciele wspomagający – znający metodykę pracy w grupach zróżnicowanych kulturowo – poświęcają szczególną uwagę dzieciom romskim, traktując je, na wczesnym poziomie edukacji, jako dzieci obcojęzyczne i dwukulturowe. Zadaniem nauczyciela jest bieżący nadzór nad postępami dzieci w nauce, prowadzenie zajęć wyrównawczych, pomoc w odrabianiu lekcji, stały kontakt z rodziną.

Brak istniejących wcześniej rozwiązań tego rodzaju legł u podstaw wypracowania¹ bardziej szczegółowego zakresu ich działania. Z uwagi na wciąż istniejące deficyty edukacyjne uczniów romskich oraz możliwości finansowe, stworzone dzięki corocznie wydawanym rozporządzeniom MEN w sprawie sposobu podziału części oświatowej subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, umożliwiającym finansowanie tych form wsparcia w odniesieniu do uczniów romskich, poniżej umieszczono ramowy zakres działań asystentów i nauczycieli wspomagających.

Asystenci edukacji romskiej (AER)

Od 2004 zawód ten figuruje na oficjalnej liście zawodów w Polsce. Ten czas pozwolił na wypracowanie praktyki działania, niemniej wciąż pojawiają się problemy związane z właściwym i skutecznym funkcjonowaniem AER. Asystent jest swoistym pomostem między instytucjami publicznymi – zwłaszcza szkołą, a środowiskiem domowym ucznia romskiego. Z tego powodu jego praca nie powinna się ograniczać wyłącznie do terenu szkoły, a powinna obejmować również regularne kontakty z rodziną ucznia oraz władzami lokalnymi w zakresie np. konsultacji działań na rzecz Romów.

Istotne jest uwrażliwienie pracodawców na przestrzeganie praw pracowniczych wobec asystentów edukacji romskiej.

Poniżej opisany zakres zależy w dużej mierze od osobowościowych predyspozycji asystenta, jego wykształcenia, doświadczenia, lokalnych możliwości, umiejętności pozyskiwania partnerów do współpracy; zakres ten wskazuje działania niezbędne dla osiągnięcia celów pracy asystentów oraz celów kolejnych strategii państwa na rzecz integracji społecznej Romów w Polsce i powinien być

¹ Zakresy działania zostały wypracowane przez asystentów edukacji romskiej oraz nauczycieli wspomagających podczas cyklicznych warsztatów szkoleniowych, organizowanych w latach 2005-2011 m.in. przez *Stowarzyszenie Asystentów Edukacji Romskiej w Polsce* w województwie dolnośląskim.

traktowany jako rodzaj wytycznych dla organizacji pracy szkoły i nauczycieli wspomagających w kontekście potrzeb uczniów romskich oraz zatrudniania AER.

Celem pracy asystenta jest wspomaganie procesu uzyskania wysokiej jakości edukacji uczniów romskich, umożliwiającej kontynuację nauki na poziomie ponadpodstawowym, a w dłuższej perspektywie – zwiększenie poziomu integracji społecznej i obywatelskiej Romów w Polsce.

Należy zaznaczyć że dla efektywnego wsparcia edukacji uczniów romskich niezbędna jest harmonijna współpraca między asystentem edukacji romskiej a nauczycielem wspomagającym.

Zadania główne

1. Praca z dziećmi

- udział w lekcjach (niezbędne zwłaszcza na początku roku szkolnego dla uzyskania orientacji w problemach i deficytach ucznia; w miarę upływu czasu można skupiać się w większej mierze na indywidualnej pracy w uczniem),
- udział w zajęciach wyrównawczych (jeśli zachodzi potrzeba) i monitorowanie udziału ucznia w zajęciach wyrównawczych (niezbędny ze względu na identyfikację problemów oraz monitorowanie postępów ucznia, skuteczności zajęć wyrównawczych oraz frekwencję),
- pomoc w odrabianiu zadań domowych,
- towarzyszenie podczas badań psychologicznych (asystent udziela wsparcia oraz tłumaczy niezrozumiałe słowa; jest to istotne zwłaszcza w przypadku używania przez Poradnie Psychologiczno-Pedagogiczne testów werbalnych, niedostosowanych do specyfiki kulturowej dzieci odmiennych etnicznie),
- ujawnianie problemów emocjonalnych (rozmowy z uczniem),
- motywowanie do udziału w zajęciach szkolnych,
- monitorowanie stanu posiadania niezbędnych przyborów szkolnych,
- promowanie uczniów utalentowanych (przy współpracy z odpowiednim nauczycielem, kierowanie na odpowiednie dodatkowe zajęcia w szkole lub w świetlicach środowiskowych, domach kultury, aby uczeń mógł rozwinąć swoje umiejętności, zgłaszanie do systemów stypendialnych MSWiA i innych),
- udział w zajęciach pozalekcyjnych (np. podczas występów, wycieczek szkolnych etc.)
- zapewnienie opieki dzieciom podczas kolonii, zimowisk (zwłaszcza jeśli wyjazdy wypoczynkowe organizowane są przez gminy lub inne organizacje pozarządowe ze środków Programu Integracji).

2. Praca z rodzicami:

- utrzymywanie stałego, systematycznego kontaktu ze środowiskiem rodzinnym każdego dziecka (przekazywanie rodzicom informacji o ocenach, frekwencji, sukcesach i problemach ucznia),
- praca nad zwiększaniem udziału rodziców romskich w procesie edukacyjnym poprzez zachęcanie do udziału w wywiadówkach, włączanie się w życie szkoły poprzez udział w spotkaniach, uroczystościach i wydarzeniach szkolnych, poprzez kontrolę frekwencji i postępów w nauce,
- określenie wzajemnych oczekiwań i potrzeb między asystentem i rodzicami,
- zapoznanie rodziców z zakresem obowiązków asystenta (tłumaczenie roli i zadań asystenta),
- budowanie wśród rodziców pozytywnego wizerunku szkoły i ukazanie korzyści płynących z edukacji,

- informowanie rodziny o możliwościach uzyskania pomocy w kwestiach socjalnych (w miarę możliwości) – AER nie może w tym zakresie wyręczać rodziny, powinien informować zwłaszcza o kwestiach związanych z edukacją i funkcjonowaniem ucznia w szkole i o możliwościach edukacji nieformalnej (o organizowanych zajęciach w świetlicach szkolnych, środowiskowych, domach kultury etc.),
- wsparcie emocjonalne ucznia,
- przekonywanie rodziców o konieczności edukacji przedszkolnej oraz kontynuowania nauki przez dzieci na poziomie ponadpodstawowym,
- podnoszenie swoich kwalifikacji poprzez udział w szkoleniach dla AER i innych.

3. Praca ze szkołą:

- zapoznanie się z całą kadrą szkoły,
- ułatwienie wzajemnej komunikacji między nauczycielami a uczniami romskimi,
- ustalenie listy dzieci romskich objętych obowiązkiem nauki,
- stałe rozmowy indywidualne z pedagogiem i nauczycielami (ustalanie problemów edukacyjnych uczniów i sposobów rozwiązania, kontrola frekwencji, postępów w nauce, zachowania uczniów etc.);
- pomoc przy organizacji szkolnych konkursów na temat Romów;
- udział w szkoleniowych radach pedagogicznych (zapoznanie nauczycieli z kulturą romską),
- pomoc w zorganizowaniu niezbędnych zajęć dodatkowych dla uczniów (np. wyrównawczych, logopedycznych etc.);
- inicjowanie pomocy psychologiczno- pedagogicznej konkretnemu uczniowi w danej placówce, jeśli zachodzi taka potrzeba.

4. Współpraca z instytucjami:

- obecność w czasie badań uczniów romskich w poradniach pedagogiczno-psychologicznych,
- współpraca z organizacjami pozarządowymi (informowanie ich o potrzebach rodzin romskich, ułatwianie kontaktów),
- promocja w mediach lokalnych (informowanie mediów np. o występach muzycznych dzieci, realizowanych projektach itp.),
- współpraca z administracją publiczną (informowanie urzędów gmin oraz odpowiednich Pełnomocników wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych o potrzebach, problemach lub inicjatywach mogących wspomóc edukację uczniów romskich),
- informowanie przełożonych oraz odpowiednich Pełnomocników wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych o ewentualnych przejawach dyskryminacji.

5. Organizacja pracy

- zorganizowanie pomieszczenia pracy (każda szkoła powinna wyznaczyć odpowiednio wyposażone pomieszczenie i stałe terminy dyżurowania asystenta edukacji romskiej, aby uczniowie romscy lub ich rodzice wiedzieli, kiedy mogą udać się do swojego asystenta),
- ustalenie ramowego grafiku pracy (uwzględniającego regularne kontakty z nauczycielami i pedagogiem, rodzicami),
- regularne kontakty z rodzicami,

- dokumentacja pracy (dziennik, w którym zdiagnozowany jest każdy uczeń romski, opisane są problemy i podjęte działania, postępy w nauce, uczestnictwo dzieci w zajęciach pozalekcyjnych itd.),
- gromadzenie informacji o dzieciach i sytuacji rodzinnej – jeśli ta ma szczególne znaczenie dla procesu edukacji ucznia,
- wyznaczenie priorytetów działania (ze szczególnym uwzględnieniem systematyczności, ciągłości i efektywności działań),
- udział w imprezach szkolnych związanych zarówno z kulturą romską, jak i uroczystościami okolicznościowymi i patriotycznymi.

ZADANIA FAKULTATYWNE

Promocja problematyki romskiej, edukacji Romów i pracy asystenta

- przygotowywanie we współpracy ze szkołą informacji np. dla mediów lokalnych o ważnych działaniach podejmowanych przez środowisko romskie na rzecz edukacji, bądź promocji własnej kultury;

- pomoc w kultywowaniu kultury romskiej (organizacja imprez kulturalnych prezentujących kulturę romską na terenie szkoły lub gminy, organizacja prelekcji na temat kultury etc.)

Nauczyciele wspomagający edukację dzieci romskich

- pomoc w nauce,
- wszechstronną pomoc uczniom romskich w kontaktach ze środowiskiem szkolnym,
- wszechstronną pomoc pracownikom szkoły w kontaktach z uczniami romskimi,
- budowanie u uczniów romskich pozytywnego obrazu szkoły i wskazywanie korzyści płynących z wykształcenia,
- wsparcie emocjonalne uczniów romskich,
- monitorowanie stanu w wyposażeniu uczniów romskich w niezbędne przybory szkolne – umożliwiające pełne i aktywne uczestniczenia z zajęciach lekcyjnych,
- systematyczną współpracę z asystentami edukacji romskiej,
- rozpoznawanie uzdolnień i talentów uczniów romskich – troska o ich właściwy rozwój,
- monitorowanie frekwencji i postępów w nauce uczniów romskich,
- organizowanie wolontariatu młodzieżowego w celu pomocy uczniom romskim,
- przekazywanie uczniom (nie- Romom) i nauczycielom wiedzy na temat tradycji, kultury i historii Romów (rady szkoleniowe, lekcje modyfikacji stereotypów i uprzedzeń dla uczniów itd.),
- przekazywanie nauczycielom wiedzy na temat specyficznych potrzeb edukacyjnych i wychowawczych dzieci romskich,
- utrzymywanie stałego kontaktu z rodzicami uczniów romskich, informowanie ich o przebiegu nauki, budowanie przekonania o celowości i pożytku z edukacji,
- angażowanie rodziców uczniów romskich w życie szkoły,
- nadzór nad realizacją i wykorzystaniem godzin wyrównawczych realizowanych ze środków subwencji oświatowych,
- pomoc pracownikom poradni pedagogiczno-psychologicznych oraz dzieciom romskim i ich rodzicom we wzajemnych kontaktach i w celu zredukowania liczby orzeczeń o niepełnosprawności uczniów romskich,
- budowanie pozytywnego obrazu świata romskiego w lokalnej społeczności nie-romskiej,
- pomoc i mediacje w sytuacjach trudnych i konfliktowych,

Program integracji społecznej Romów w Polsce na lata 2021-2030

- pomoc w wyposażeniu bibliotek szkolnych w podstawową literaturę (także muzyczną i filmową) dotyczącą kultury i historii Romów oraz edukacji wielokulturowej,
- współpraca z lokalnymi instytucjami i organizacjami pozarządowymi (w tym stowarzyszeniami romskimi) działającymi na rzecz społeczności romskiej,
- ciągłe doskonalenie własnego warsztatu pracy przez uczestniczenie w szkoleniach, warsztatach, konferencjach poświęconych tematyce romskiej/ edukacji wielokulturowej itd.,
- prowadzenie zajęć wyrównujących wiedzę ogólną o świecie,
- prowadzenie zajęć nt. historii Romów dla dzieci romskich i ich rodziców.